

Сом Карина Сергіївна,
здобувач ступеня вищої освіти магістра
ННІ № 1 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Антонюк Поліна Євгенівна,
професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ANDE 6С В УКРАЇНІ

Судова молекулярно-генетична експертиза являє собою один із видів біологічної експертизи, в ході якої досліджуються об'єкти біологічного походження для ідентифікації особи методом ДНК-аналізу. Так, в результаті судової молекулярно-генетичної експертизи вирішуються завдання:

- встановлення приналежності об'єктів біологічного походження (кров, сперма, слина, волосся, м'язова та кісткова тканина) певній особі;
- виділення слідів біологічного походження конкретної особи у змішаних слідах;
- встановлення ідентичності останків у випадках розчленування трупа та ідентифікації жертв катастроф, коли живі близькі родичі;
- визначення спадковості певних генетичних ознак людини [1].

Метод ДНК-аналізу, покладений в основу методики судової молекулярно-генетичної експертизи, заснований на дослідженні дезоксирибонуклеїнової кислоти – високомолекулярної сполуки, яка міститься в усіх клітинах організмів і є матеріальним носієм генетичної інформації. Тобто дезоксирибонуклеїнова кислота забезпечує збереження, передавання і відтворення генетичної інформації людини, що дозволяє дослідити геном людини, і в результаті ідентифікувати особу [2].

Проведення такої експертизи передбачає: стерильні лабораторні умови, які забезпечують незмінність біологічного матеріалу; спеціально підготовлених фахівців певної кваліфікації; сертифіковані методики, що гарантують безсумнівний результат; процесуальну процедуру експертного дослідження, що забезпечує належність висновку експерта.

Очевидно, що дотримання всіх перелічених умов при проведенні судової молекулярно-генетичної експертизи потребує певного часового проміжку, який нерідко дуже впливає на ефективність розслідування кримінальних правопорушень.

Внаслідок збройної агресії російської федерації проти України та активних воєнних дій на території України наявні великі людські жертви як серед військовослужбовців, так і цивільного населення (загиблих осіб або таких, що вважаються безвісно зниклими). У зв'язку з чим необхідність в ідентифікації осіб по залишкам або

фрагментам біологічного матеріалу (рештки людських тіл, одяг зі слідами мозкової або кісної тканини, понівечені трупи тощо) вироста в рази у порівнянні з періодом до 24 лютого 2022 року.

Така ситуація призвела до значного перенавантаження лабораторій судової молекулярно-генетичної експертизи та фізичною неможливістю судових експертів своєчасно задовольнити всі потреби правоохоронних органів в молекулярно-генетичній експертизі.

З метою вирішення зазначеною проблеми у січні 2023 році фонд Говарда Баффета передав Національній поліції України дві установки ANDE 6C, які дозволяють в польових умовах виділити ДНК-профіль з біологічного матеріалу померлої особи для подальшої ідентифікації особи шляхом порівняння виділеного ДНК-профілю з ДНК-профілями ймовірних родичів загиблої особи, що значно пришвидшує процес ідентифікації загиблих осіб [3].

Система ANDE генерує профілі ДНК, яких можна використати для автоматичного пошуку в базі даних ДНК за допомогою системи швидкого індексування ДНК. Прилад ANDE 6C здатний проаналізувати 27 зразків відповідно до розширених наборів основних зразків STR (короткі тамдемі повтори). Використання аналітичного мікрочіпа має численні переваги перед традиційною технологією, включаючи швидкість виконання, портативність приладу, зниження потенційного забруднення та простоту виконання аналізу.

Ця установка по результатах її практичного використання отримала схвалення від Федеративної служби безпеки США. Технологія ANDE 6C відповідала необхідним критеріям, що забезпечують надійність отриманих результатів: має окремі робочі зони для кожної аналітичної стадії, так як матеріал для дослідження переміщується в одному напрямку з метою уникнення будь-яких можливих забруднень; використовується панель перевірених та сертифікованих інструментів; керують процесом дослідження висококваліфіковані спеціалісти.

Компактний розмір і портативність ANDE 6C дозволяють використовувати їх як у вузькоспеціалізованих криміналістичних лабораторіях, так і в поліцейських відділках, на місцях події і будь-де, коли потрібна швидка та надійна ідентифікація померлої людини за ДНК-профілем. Один такий прилад обробляє 5 зразків за 96 хвилин із пропускнуою можливістю 25 зразків на день, чим підтверджує свою перевагу перед іншими ДНК-приладами [2].

Таким чином, ANDE 6C є системою швидкого тесту ДНК, яка показала свою ефективність та надійність для визначення ДНК-профілів з еталонних зразків. Використання такої установки у сучасних українських реаліях є доцільною та необхідною для ідентифікації тіл загиблих осіб, які було знайдено на деокупованих територіях України. ANDE 6C дає можливість за відносно невеликий проміжок часу, поза межами спеціалізованої лабораторії, виділити якісний ДНК-профіль та провести попереднє порівняльне дослідження

з зразками наявних ДНК-профілів, що значно скорочує часові та ресурсні затрати, спрямовані на ідентифікацію загиблих осіб, розвантажує експертні установи та забезпечує ефективність розслідування кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Види судових експертиз, які проводяться у лабораторії біологічних досліджень, та питання, які вони вирішують: Інформаційний лист. Київський НДЕКЦ МВС України. 2017. Київ. URL: https://ndekc.kiev.ua/wp-content/uploads/2017/02/%D0%86%D0%BD%D1%84.%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82_%D0%94%D0%9D%D0%9A-2017.pdf.

2. Comparative Analysis of ANDE 6C Rapid DNA Analysis System and Traditional Methods / M. Ragazzo et al. *Genes*. 2020. Vol. 11, no. 5. P. 582. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7288309/#B7-genes-11-00582>.

3. Поліції передали сучасні ДНК-лабораторії ANDE 6C. 14 березня 2023 року. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/politsiyi-peredaly-suchasni-dnk-laboratoriyi-ande-6c/>.

Суворова Анастасія Олексіївна,

аспірант кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

ЗАЛУЧЕННЯ ФІЗІОГНОМІСТА ЯК СПЕЦІАЛІСТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ ПОТЕРПІЛИХ З ВАДАМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Розслідування кримінальних проваджень щодо неповнолітніх потерпілих з вадами психофізичного розвитку являє собою клопіткий, подекуди вкрай затяжний для слідчого процес, який потребує деталізації спланованих дій на всіх етапах його проведення. Такі кримінальні провадження суттєво відрізняються від звичних для слідчого кримінальних правопорушень, де потерпілою є повнолітня особа, стан якої фізично та психічно здоровий.

Натомість проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих з вадами психофізичного розвитку вимагає від слідчого високого професіоналізму, майстерності та правильного використання спеціальних знань, власне, на розсуд слідчого, факультативними учасниками слідчих (розшукових) дій можуть стати особи, які володіють спеціальними знаннями за напрямками спеціальностей, вміння та навички яких потребуються слідчому під час слідчих (розшукових) дій.

На думку вчених, спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і